

Kysymyksiä ja vastauksia: Liiketoimintaa uusista kansalaisosallistumisen menetelmistä

1. Jos haluaisin myydä Polis-työkalua, miten sen käyttöönotto toimii ja mitä se kustantaa?

Suomessa voi hetkellä hankkia Polis-alustan palveluna ainoastaan DigiFinlandilta, joka kuitenkin myy sitä vain omille asiakkailleen. Sen asiakkaita ovat valtionhallinto, hyvinvointialueet, Helsinki ja HUS.

Polis-alustan palvelutarjonnan kasvattamiseksi ja markkinan avaamiseksi esimerkiksi kunta- ja järjestökentälle olemme perustamassa Suomeen käyttäjien ja kehittäjien yhteisöä COSS ry:n johdolla. Yhteisön suunnittelu on jo alkanut, ja arvioimme, että uusia Polis-palveluntarjoajia olisi yhteisön kautta saatavilla ensi syksystä alkaen.

Polis on avoimen lähdekoodin ohjelmisto, joten mikä tahansa organisaatio voi myös asentaa sen omille palvelimilleen ja alkaa kehittää sitä. Tämä vaatii kuitenkin teknistä osaamista. Koska Poliksen voi hankkia eri tavoin ja sen suomalainen palvelumarkkina on vasta muotoutumassa, sen hankinnalle ei voi tällä hetkellä antaa yhtä hintalappua.

2. Onko tarkoitus, että DigiFinland toimii jatkossakin Polis-alustan palveluntarjoajana?

DigiFinland on ottanut Polis-alustan palvelutarjontansa vuoden 2025 alussa, joten sen asiakkaat – valtionhallinto, hyvinvointialueet, Helsinki ja HUS – voivat tällä hetkellä hankkia Polis-alustan DigiFinlandilta. DigiFinland arvioi säännöllisesti, miten hyvin sen palveluvalikoima vastaa asiakkaiden tarpeita ja kysyntää.

Kun Suomeen tulee avoimen Polis-yhteisön kautta uusia palveluntarjoajia, palvelumarkkina laajenee. Jatkossa Polis-alustaa käyttävien organisaatioiden on siis mahdollista valita haluamansa palveluntarjoaja entistä isommasta joukosta.

3. Jos myy Sitran kehittämiä osallisuustyökaluja, kuten puntaroivaa kansalaispaneelia, saako Sitralta siihen jonkinlaista tukea tai perehdytystä, kuten aiemmin Erätauko-menetelmän hyödyntämiseen? Miten markkinoinnissa tulisi kertoa Sitrasta ja Sitran hyödyntämisestä liiketoiminnassa?

Sitra ei omista puntaroivan kansalaispaneelin menetelmää, mutta tarjoaa materiaalia, avoimia koulutuksia ja sparrausta perehdytykseen ja menetelmän kehittämiseen. Puntaroivia kansalaispaneeleja voi toisin sanoen konseptina myydä vapaasti siinä mielessä, että kukaan ei omista menetelmän immateriaalioikeuksia tms.

Markkinoinnissa voi viestiä siitä, että Sitra on ollut mukana tuomassa ja vakiinnuttamassa puntaroivien kansalaispaneelien hyödyntämistä päätöksenteossa Suomessa. Yleisesti Sitran tuottamat materiaalit julkaistaan pääosin Creative Commons-lisensseillä. Materiaalien hyödyntämisestä voi tarvittaessa olla yhteydessä Sitran viestintään.

4. Onko vinkkejä siihen, miten myydä osallisuutta ja osallistumista eri toimijoille?

Osallistumista usein perustellaan osallisuuden kokemuksella ja demokratian itseisarvollisuudella. Ne ovatkin tärkeitä, mutta valitettavan usein niitä on pidetty tehokkuuden ja tuloksellisuuden vastakohtina. Näin ei tarvitse olla. On hyvin tunnettu tosiasia, että jos päätöksentekoprosessin varhaisessa vaiheessa saadaan kansalaisia osallistumaan, ja heitä myös kuullaan siinä prosessissa, se lisää päätösten laatua ja hyväksyttävyyttä. Toisaalta osallistuminen voi antaa päätöksentekijälle tukea ja selkänöjää vaikeissa päätöksentekotilanteissa.

Talouden tuore nobelisti Daron Acemoglu on korostanut, että toimivat demokraattiset instituutiot ovat myös kestäväen talouskasvun perusta, koska ne luovat vakaimman yhteiskunnan ja toimintaympäristön pitkällä tähtäimellä.

Tämä kaikki edellyttää hallinnon prosessien ymmärtämistä: mitä vaiheita prosessiin kuuluu, keitä sidosryhmiä siihen liittyy, mitä normeja ja reunaehtoja, ja etenkin: mikä on se oikea vaihe ja kohta, jossa osallistumisen hyödyntäminen on vaikuttavaa.

5. Miten menetelmiä voidaan soveltaa muuhun kuin julkisen hallinnon päätöksentekoon, kuten esimerkiksi yrityksissä ja kansalaisjärjestöissä?

Sekä Polis että puntaroivat kansalaispaneelit sopivat hyvin erilaisten organisaatioiden strategiatyöhön ja henkilöstön osallistumiseen. Puntaroivia kansalaispaneeleja on käytetty ja sovellettu jo jonkin verran kansainvälisesti esimerkiksi yrityksissä ja oppilaitoksissa. [Nordic Deliberation](#) -verkosto järjestää keväällä 2025 verkkotilaisuuden, jossa esitellään näitä käyttötapauksia. Tilaisuudesta viestitään ajankohdan vahvistuttua.

Polis-alustaa on myös kokeiltu esimerkiksi vihreän siirtymän hankkeiden lupaprosessien yhteydessä, jossa tavoitteena on sujuvoittaa prosessia ja vahvistaa hankkeiden hyväksyttävyyttä. Sitra on käyttänyt Polista sisäisesti strategian ja organisaation uudistamisen yhteydessä muodostaakseen tilannekuvan henkilöstön näkemyksistä ja löytääkseen aiheita, joita tulee työstää edelleen.

6. Miten Polista ja sen tuottamaa lisäarvoa myydään esim. julkishallintoon, jotta se ei näyttäydy pelkkänä kyselytyökaluna?

Keskustellessamme Polis-alustasta julkishallinnon edustajien kanssa pyrimme aina painottamaan sitä, miten työkalu tuottaa vaikuttavia tuloksia ja kuinka se kytketään parhaiten julkisen hallinnon päätöksentekoon. Ihmisten osallistuminen on jo sinänsä tärkeä ja tavoiteltava asia, mutta usein olennaista on myös pystyä osoittamaan, että työkalun käytöstä on hyötyjä myös päätöksenteolle. Polis-alustan käyttö voi esimerkiksi nopeuttaa päätöksentekoprosessia: jos varhaisessa vaiheessa saadaan mahdollisimman suuri joukko ihmisiä osallistumaan, prosessi saattaa sujuvoitua myöhemmässä vaiheessa, koska päätöksen valmistelu on perustunut oikeaan tilannekuvaan.

7. Satunnaisotannasta ja kansalaispaneelin osallistujapoolin kokoamisesta: Digi- ja väestötietovirastolla on palvelu, jonka kautta on mahdollista tilata satunnaisotanta. Palvelun tilaaminen on julkisen hallinnon toimijoille helpompaa ja kustannustehokkaampaa kuin yksityisille toimijoille. Voisiko Sitra edistää sitä, että ei olisi epäsuhtaa satunnaisotannan tilaamisessa?

Sitra kehittää satunnaisotannan poimintapalvelua yhdessä DVV:n kanssa keväällä 2025 pyrkien tekemään sen käytöstä helpompaa ja saavutettavampaa eri toimijoille.

8. Näen puntaroivan kansalaispaneelin hyvänä menetelmänä esim. osana jonkin hankkeen toimintaa (esim. ESR tai EAKR -hanke). Onko menetelmää hyödynnetty hankkeissa? Onko kokemuksia/tietoa siitä kuinka paljon puntaroivia kansalaispaneeleja on järjestetty omalla rahoituksella versus muu rahoitus?

Hankelähtöinen osallistuminen voi toimia, kunhan löytyy aito kytkentä päätöksentekoon.

Satunnaisotettujen, puntaroivien kansalaispaneelien ensimmäinen aalto 2020-luvun taitteessa oli Suomessa pääosin tutkimusvetoista. Sitra on rahoittanut toisen aallon kokeiluja kunnissa, hyvinvointialueilla ja valtionhallinnossa vuodesta 2023. Nyt Sitra on avannut julkisen hallinnon toimijoille rahoitushaun, jonka tavoitteena on levittää ja juurruttaa puntaroivat kansalaispaneelit hallinnon eri tasojen osallistumis- ja päätöksentekorakenteisiin.

Esimerkkejä organisaatioiden omarahoituksella toteutuvista kansalaispaneeleista:

Keski-Suomen hyvinvointialue

[Turku: pormestariohjelman kuuluva Suomen ensimmäinen jatkuva kansalaispaneeli](#)
[Helsingin kaupungin liikennepaneeli 2024](#)

9. Ja vielä lopuksi: miksi kannattaa lähteä Poliksen ja kansalaispaneelien palveluntarjoajaksi?

Markkinoilla on kysyntää yrityksistä, jotka osaavat auttaa erilaisten osallistumisen keinojen hyödyntämisessä ja prosesseissa. Tutkimusten mukaan ihmiset haluavat osallistua päätöksentekoon yhteiskunnan eri alueilla aiempaa enemmän, mutta siihen ei tarjota riittävästi mahdollisuuksia.

Lisäksi ihmiset toivovat uusia osallistumisen tapoja, kuten digitaalisia keinoja, mutta niitä ei tunneta riittävästi. Polis-alusta on helposti käyttöön otettavissa, joten sen opiskeluun ei kulu palveluntarjoajalta liikaa laskutettavissa olevaa aikaa. Sen tekniset lastentaudit on jo laajalti selätetty; Suomessa on käytössä nyt käyttäjäystävällinen ja mobiilioptimoitu versio.

Materiaalivinkkejä:

- Sitran työpaperi 2025 [Asukaspaneeli- ja Polis-kokeilut hyvinvointialueilla 2023–2024](#)
- Sitran työpaperi [Kuntalaisten tietopohjainen osallistuminen talouden suunnittelussa](#) (2025)
- Kyselytutkimus: [Demokraattiset osallistumismahdollisuudet Suomessa. Kyselytutkimus kansalaisten ja päättäjien ajatuksista päätöksentekoon osallistumisesta ja demokratian tulevaisuuskuvista](#)
- Sitran artikkeli osallisuuden määrittelystä julkisessa hallinnossa: <https://www.sitra.fi/artikkelit/julkinen-hallinto-hyotyysi-osallisuuden-tarkemmasta-maarittelysta/>

Kansalaispaneelit

- [Puntaroimalla parempaa demokratiaa -verkkokoulutus](#) (kesto n. 1 tunti)
- Deliberatiivisen demokratian instituutin kokoama aineisto kansalaispaneeleista: https://www.deliberaatio.org/?page_id=187
- Yleistajuinen artikkelisarja puntaroivan demokratian menetelmistä [Voiko satunnaisotanta pelastaa demokratian moniäänisyyden? – Sitra](#)
- OECD:n asettamat kansainväliset laatuvaatimukset ja kriteerit puntaroiville menetelmille
- Turun yliopiston opas [Puntaroivat kansalaiskeskustelut käyttöön Suomessa](#)

Polis

- [Polis-alustan kokeilut 2023–2024](#)
- [Osallistavan yhteiskehittämisen kenttäkokeilu](#)